

Gure herrian bat batean piztu da euskal kulturaren alderako gogo eta jendakari multzoka piztu ere. Puzgarria zaigu. Asko ta asko adinean sartuz gero arduratzen hastak badira ez dira gebetik zorianen. Baina gauzak ez dira gabetik gotzera lortzen eta gazteengan itxaropen gehiago du eta hoietariki ere estudiantengandik. Unibertsitatean aurrera joaten den neurrian ezagutu dugu kultur sendoaren hedapena.

Egia esan, orain arte afizioz hastako autodidaktak batuzen eskuetan egon da kultur gaien ezkinza. Herriko jendeak berak, bakoitzak bere ofizioa edo zaleatasuna balez jarraitu duen kultur biderean batio etnografiko ukatu gabe. Geroen ere, arte urte askotan gainera, autodidaktak horien beharra izango da, oraindik orain gai guztiak hezkuntza bidez eron ezinez eta geroago ere gai bati loturik espezializatzeaz arlo zabalgoko bakoitzak bere kaxara landu beharrezkoak izango direnez.

Zertarako eta zenbat jakin nahi den, hori beste kontu bat da. Batzuk gertakari anekdotikoetatik harantz eta dira joango, baina beste batzuen gogo kezkatua inoliz igarri ezinezkoa da. Hontaz ere, inoliz, azkenak izanen dira lehenen, eta gutien ustie denak eman lezake gehien.

Edonon aurkitu genezake jende kezkatik, jakin nahiaz kutsatuak, gauzatxoren baten xehetasuna ezagutu nahi duenetik hasi eta ikasketak buruzteko tesia egin nahi duena edo gai bati buruzko ikerketa. Azken baten, herri baten historian eta bizieran, eta herri horren gizonen pentsakera, sentiera, sineskera eta bizi den munduaren inguruan ageritzen duena baita kultur orokorra eta hoietan hezitzea bera (hoietan edo hoietatik abiatuak landuak) kulturgintza.

Zenbat dira Gerardo Lopez de Gereñuk urteetan zehar argitaratuak? Hau bai galderra zaila! Ehunetik gora direla esan daiteke, zenbaki zehatzik ematera inor ausartzen ez delarik. Ezta egilea bera ere. Dena dela, ez dut uste garrantzia zenbakian dotzanki, lanetan erakutsiako kultura-tean, baizik. Eta alde honetatik, Gerardo-ek egindako lana gogor maialakoa dela edozeinek frogatzen du.

Nik dakidenez, ondoko aldizkari hauetan publikatu ditu bere artikuluak: Barzelonako "Algo" (etezan zeuzkan aldizkari honen arte guztiak galdu zituen artibategia erre zitazio-nean); "Boletín Sancho el Sabio"; "Eusko Folklore"; "Euskera"; "Boletín de Cultura Religiosa de Vitoria"; "Boletín de la Real Sociedad Vascongada de Amigos del País"; "Hoja Informativa de la Caja de Ahorros Provincial de Alava"; "Madrilgo "Revista de Dialectología y Tradiciones populares"; "Revista Excursionista Manuel Iradier"; "Munibe"; "Estibaliz"; "Aranzadi"; "Aranzazu"; "Pirenataca"; Barzelonako "Publifoto".

Gerardoren artikuluak irakurtzen

Euskal gaien enziklopediaz

Beraz, kultur hedapena oso zabala da eta inork ez dezala uste liburu soil batean, eskola batean, inguru batean edo gai jakin batzuetan aurkitu lezake. Honek ere, ardo onak bezala, bere tratamendua eta denbora behar ditu. Zorianez, esangon nuke, denboraz eta tokiz mugatzen ez dela.

Ikasketan ordea, gaur oraindik, entzungailu eta ikusgailu asko egonarren, liburuak ditugu oinarri, eta irakurtzeko ohiturak irrikiko dizkigu biderik zabalenak eta luzeak, jakitateaz lortzeki ikerketak bideratzen arte. Hau, edozein gaitan gainera.

Bide ibiliaz egiten da, eta ezkinza berak eakusten digu iurririk jatorriak hautatzen; zein zer den erakusten digun bezala. Enziklopediak aldi bati markatu zigun, eta ordukit, gizonaren ahalmenak bere neurria duenez zeren, jakintzak lekutik betetzen ez badu ere, denbora eskaitzen bai du-edonori beharrezko zaito liburuak eta honen barnean kultur gordailu enziklopediak. Euskal kulturaz, era askotako galderek jasotzen ohiuta naiz, ahal dudan neurrian ihardespak ematen ere bai. Eta, orainutsu, bizpahiru aldiz gauza bera eskatu didate: euskal kulturaz jabetzeko oinarriko iduritzen zaitzidan liburu zerrenda. Ikerketa zehatzak egieteko denean, zalanarik gabe, Jon Bilbaoen *Eusko Bibliographia* gomendatzen diet eta gainerakoan zer nahi dutenaren arabera. Era orokorrean dotzerran berriz *Dictionario Enciclopédico Vasco*. Hau oraindik bukatu gabea da, baina burutzen denean edonori aurkituko da bere beharrez.

J. Bilbaoen lan bikainari lehe-

nago ere artikuluak eskainia naiz eta gaurko hontan Añuamendi argitaletatik daron enziklopediari eskainiko diot. Badakit irakurle askok nik haina ezagutu dutela, baina baita ere, egiten dizkidaten galdereen arabera, badakit euskal kulturaz arduratzen dire askok oraindik ez dutela ezagutzen.

Dictionario Enciclopédico Vasco delakoak erarik zabalenen jasotzen ditu Euskal Herriko gauzak. Erdaraz dago zoritzez. Gai hauerako euskarak bere aspaldiko ajeak bai ditu; euskaldunik gehienak ez direla bere hizkuntzan eskolatuak eta horregatik irakurle gurritza duela gure hizkuntzak, eta ekonomiak beste ezker baino gehiago agintzen duen artean horrela jarraituko dugula.

Lan serioak eta iraunkorrak ez dira batean egiten. Eibartorren esera da, "bizkor eta ondo, usarak egan". Enziklopedia horren ideia oso aspaldikoak zuten Bernardo Estornés Lasak. 1933. urterako hasi zen galak sailkatzen, bibliografia hautatzen, laguntzaileak bilatzen, lehen fixerok horritzen eta adibide gisako lehen artikuluak idatzen. Beraz, ezia atzo goizeko gauza. Gertareekin material asko galdu zitzaion eta urteakotaz aterpea ekarri zion. Baina, maiz, ahalmenak haina gogoak agintzen du, eta gerraordoren kemen berrituz ekin zion aspaldiko asmoari. Ekitzaren fruituak emetzen hasi ziren 1958. urtean. Ordukit, zenbat tomo argitaratu, lanaren erdialdera heldua da. Bukatzen denean altxor-pargabea izango den lana.

Ale bakoitzak 28 x 20 zentimetroko neurria du eta seihun orrial-

detik gora. Alfabetari ordenan, geografía eta historiatik tokian tokiko monografiatara estatistikak berri ta guzi, kirol, folklore eta beste era askotako gaiak metatzen dira, egile, toki, heraldika, egibide eta abar hitzik apalena ere barne dela.

Ez dut zalanarik jaritzen zenbait hutsune ere izango direla, baita zenbait oker ere, zeren halako lan handi eta arruntetik ezinezkoa bai da historik gabe argitaratzea.

Oinarri oinarriko lana dugu zernahi jakiteko edo zernahiaz lanera abiatzeko. Ez dena. Dena erakutsiko duenik ez dago, Baina, besteak beste, gazteletarik euskarazko hitzak aurkitzeko ere ezia txarra enziklopedia hori. Bere beste dohain bat Euskal Herri osoko gai eta berriak jasotzen datza.

Poztuak ginake argitalpenok Añuamendi argitaletatik bizkortuko balitu eta lehenbait-lehen bukatu. Zeren mesede ederra egitera dator euskal kulturari.

Juan SAN MARTIN

A tenor de las preguntas y consultas que recibo, tengo la impresión de no estar suficientemente difundida la obra *Dictionario Enciclopédico Vasco* de Añuamendi. Obra tan vital para la iniciación, introducción y consulta en torno a la temática vasca. Indispensable para recurrir a las principales fuentes documentales de la cultura vasca.

La bibliografía general por autores y materias se recoge en el cuerpo *Eusko Bibliographia* de Jon Bilbao, a la que dedicamos un artículo en su día y hemos mencionado con frecuencia. Sin embargo, el

Gerardo Lopez de Gereñuren lanak

Blanca y N. Sra. de las Nieves"; "Botánica popular alavesa"; "Calendario alavés"; "Voces alavesas"; "Toponimia alavesa"; "Vida infantil en Alava"; eta berriki argitaratu duen "Apellaniz, pasado y presente de un pueblo alavés". Guztion arteik zein aukerakoa lukeen itaundu diodanean ez da lehen bezain zorrotza izan. Nolanahi ere, "Denak gelditu dira ondo" hitz ostean "Alava. Solar de Arte y de Fe" (C.A.M.V.-1962) deritzanaren itzala ikusi ahal izan dudala iruditzi zait. Eta ez da bat ere harrigarri, liburuak gordetzen duen mania arte-zule guztiok txalotzen baitute. Arabako arte-erlijiosoari buruzko edozein xehetasun bila dardhudenak liburu horretara joko du. Eta Gerardo-ek -harratsun utzgarri baxez berrik- "Mikaela Portillak" "voy a consultar el Gereñu" esaten du" aitortu dit.

Harrera ezin hobegorik izan zuten beste liburu bat "Calendario alavés" (B.I.S.-1970) itzenezkoa da. Gaurregun agortuta aurkitzen da edizioa eta ez litzateke bat ere gaizki etorriko bigarrenek bat kaleatzea. Monografia honetan urteko egun guztiak aitezten ditu Lopez de Gereñuk, bakoitzari dagokion alpainena eranstien duelarik.

Joan den hilaen publikatutako "Apellaniz, pasado y presente de un pueblo alavés" liburuan honela irakur diezaikegu On Jose Migel Barandarian: "Estas páginas nos ofrecen, pues, una imagen o descripción objetiva de la cultura popular, una labor ejemplar que debería ser imitada por otros en diversas localidades de nuestro país, para que un día se pueda acometer la formación de un atlas etnográfico de Vasconia, atlas que sea expresión fiel y acabada de la etnia vasca en estas últimas fases de su evolución".

Ez dut uste hitz egokiagorik aukera daitzekerik Lopez de Gereñuren liburu hau goraitzeko. Eta, jakina, liburuak ez eizik, hitz hoien bidez Gerardoren obra guziaren meritu ezagutzen ari dela esan daiteke. Bestalde, aipatutako liburuaren aurkezpenean Enrique Knorr-ek -Arabako Unibertsitate Kanpuko errektoreordea- honela esan zuen: "Gerardo Lopez de Gereñuk jasotako gai ekonomilarik, historiegile eta filologoek erabil dezakete". Ez derituz hitz merkerik

denik. Gerardoren lanak ez du oraindik amatara aurkitu. Eta eguneroko eguneroko -irakurketari ordu pare bat eskainta ondoren- argitaratu barik daukan gaia gertuzten ohi dardhu. "Toponimia euskérica de Apellaniz" artikulua D. Odón Apraizten omenez argitaratuko den liburuan doa: "Refrañero alavés"; "Andra Maris de Alava"; "La arriería en Alava"; "Algunas novedades acerca del culto religioso en pasados tiempos"; "Noticias curiosas pretéritas y presentes por tierras alavesas de arboricultura"; "Toponimia de la antigua Foronda"; "Dulces vitorianos y otras golosinas"; "Las ermitas rupestres en la montaña alavesa"... dira noizbait argia ikusiko dutenak.

Amaitzeko, zilegi behik *auspa* handi bat eskatzea Gerardorentzat. Euskal Herriaren izanarengatik arduratu pixkat azaltzen dugun guztiok eskerroneko txalorik ugi beharko genez gizon honen omenez. Bere bizitzan zehar gure Herriaren alde erakutsitako joerak Lopez de Gereñuren maila nolokoa den erakutsi digu, argi eta garbi. Zutabe hauetatik, aurrera beti Gerardo!

Josemari VELEZ DE MENDIZABAL

Prácticamente es imposible dar la cifra exacta de los trabajos publicados por López de Gereñu en su larga trayectoria de articulista especializado. Comenzó esta labor en la revista barcelonesa "Algo" en el año 1934 y desde entonces ha venido colaborando asiduamente en "Eusko Folklore", "Boletín Sancho el Sabio", "Euskera", "Boletín de Cultura Religiosa de Vitoria", "Boletín de la RSVAP", "Hoja Informativa de la Caja de Ahorros Provincial de Alava", "Revista de Dialectología y Tradiciones Populares", "Manuel Iradier", "Munibe", "Estibaliz", "Aranzadi", "Aranzazu", "Pirenataca", "Publifoto"...

Algo que llama la atención del lector de López de Gereñu es el ameno de la mayoría de sus artículos. Lejos de ser un mero transmisor de datos, sabe dar a sus escritos un enfoque narrativo que los hace per-

Diccionario Enciclopédico Vasco... es tan conocido. Los trabajos serios y completos rara vez se pueden encontrar en aquella vieja aspiración de un mundo Estornés. La obra es paulatinamente para alcanzar un nivel final, que consista en un estudio de consulta rápida y sencilla que corresponde a las necesidades de la época.

El plan comenzó a gestarse con la sistematización de la selección bibliográfica, colaboración de los primeros autores, elección de los primeros artículos, muestra, etc. Parte de este material se perdió en la guerra, pero persistió la férrea voluntad para rehacer y laborar el sistema.

Desde 1958, Ed. Añuamendi sacando a la luz, en volúmenes de 28 x 20, con más de 600 páginas, presas e ilustradas, y que por orden alfabético, abarcan geografía e historia, monografías, etc. con sus datos científicos con datos científicos acontecimientos deportivos, con sus melodías en poemas, escudos heráldicos, profesiones, etc. res, lugares, profesiones, etc. el simple vocablo.

No dudo que haya habido algunos errores, que nunca faltan en las obras humanas, máxime cuando se trata de este campo tan complejo.

En la obra desfilan artículos sumamente descriptivos de un tema, con tal de que el autor quiera se relacionen con el resto de la cultura del país. Tampoco se trata de biografías de personalidades o de un catálogo de autores y sus obras.

fectamente "digeribles" los lee. Son algo más que datos: "Y cuando el lector encuentra el titulado "El mundo es tu vida" venía a este popular tipo reflexivo. Por lo que se refiere a los artículos científicos, publicados, se puede decir que el Solar de Arte y de Fe de Alava, popular en España, de Blanca y N. Sra. de las Nieves, "Botánica popular alavesa", "Voces alavesas", "Toponimia alavesa" y el recientemente publicado "Apellaniz, pasado y presente de un pueblo alavés". En "Eusko Folklore", "Boletín de Cultura Religiosa de Vitoria", "Boletín de la Real Sociedad Vascongada de Amigos del País", "Hoja Informativa de la Caja de Ahorros Provincial de Alava", "Madrilgo "Revista de Dialectología y Tradiciones populares"; "Revista Excursionista Manuel Iradier"; "Munibe"; "Estibaliz"; "Aranzadi"; "Aranzazu"; "Pirenataca"; Barzelonako "Publifoto".

Las palabras que voy a utilizar en este artículo son de un libro "Apellaniz, pasado y presente de un pueblo alavés" que pertenece a la categoría sino de monografía, sino de obra de consulta, en cuestión, sino de obra de consulta, sino de obra de consulta. López de Gereñu, en su trayectoria de articulista especializado, comenzó esta labor en la revista barcelonesa "Algo" en el año 1934 y desde entonces ha venido colaborando asiduamente en "Eusko Folklore", "Boletín Sancho el Sabio", "Euskera", "Boletín de Cultura Religiosa de Vitoria", "Boletín de la RSVAP", "Hoja Informativa de la Caja de Ahorros Provincial de Alava", "Revista de Dialectología y Tradiciones Populares", "Manuel Iradier", "Munibe", "Estibaliz", "Aranzadi", "Aranzazu", "Pirenataca", "Publifoto"...

Lo que llama la atención del lector de López de Gereñu es el ameno de la mayoría de sus artículos. Lejos de ser un mero transmisor de datos, sabe dar a sus escritos un enfoque narrativo que los hace perfectamente "digeribles".

La labor de López de Gereñu es un ejemplo de dedicación y amor a la cultura vasca. Su obra es un tesoro que merece ser conocido y valorado por todos los que nos interesamos por nuestra historia y cultura.

La labor de López de Gereñu es un ejemplo de dedicación y amor a la cultura vasca. Su obra es un tesoro que merece ser conocido y valorado por todos los que nos interesamos por nuestra historia y cultura.